

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום רביעי כ"ג סיון תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים נד.
דף היומי בהלכה: מאמצע סעיף א' "ואם היה סכין תקוע" עד סעיף ג'.
מוסרי: תורת הבית העתק מכתב מ"ויש עוד" עד "ובאמת דבר פשוט הוא".
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ב עד פרק ד 'והנה יש מהפתיאים'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לנקוב נקב זעיר בכלי להוצאת נוזל שבתוכו?

בלבד - וכגון נקב זעיר להוצאת הנוזל שבכלי - אסור מדרבנן, מחשש שמא יטעו ויעשו בכלי פתח האסור מדאורייתא. ולדעת הסוברים שיש איסור סותר בכלים, אסורה עשיית נקב בכלי גם כשאינו עשוי לא להכנסה ולא להוצאה, אך אין האיסור אלא מדרבנן, כיון שאינו סותר על מנת לבנות, אלא 'מקלקל'.

[שו"ע שיד, א, ומשנ"ב ז-ח; ביאורים ומוספים דרשו, 16]

כפי שלמדנו אתמול, נחלקו ראשונים האם איסורי מלאכות 'בונה' ו'סותר' אמורים גם בכלים; ולכל הדעות - יש איסור 'מכה בפטיש' בהשלמת יצירת כלי, וכן יש איסור מכה בפטיש בעשיית פתח לכלי, על ידי שבירת חלק ממנו ויפוי מקום השבירה באופן המתאים לפתח, או על ידי ניקוב הכלי. ויש להבדיל בענין זה בין שני פתיחים: פתח העשוי הן להכנסה לכלי והן להוצאה מהכלי, אסור מדאורייתא; ופתח העשוי להכנסה בלבד, או להוצאה

הדף היומי בהלכה

אילו איסורים כרוכים בפתיחת קופסת שימורים בשבת?

בדעתו להמשיך ולהשתמש בה. ויש אומרים שבמקום שמקובל להשליך את הקופסה מיד לאחר ריקון תכולתה, וגם דעת הפותח לכך - מותר לפותחה, כיון שבאופן זה אין לה חשיבות של כלי; ויש אומרים שבמקום כזה מותר לפותחה לכל הדעות.

[ביאורים ומוספים דרשו שיד, 3-2]

פתיחת קופסת שימורים בשבת - לדעת פוסקים רבים אין בה איסור מלאכת 'סותר', כיון שבעודה אטומה מכל צדדיה אינה נחשבת ככלי, אך יש בה איסור מלאכת 'בונה', או 'מכה בפטיש', שכן היא מכשירה את הקופסה לשמש ככלי. ואף אם בדעתו להשליך את הקופסה לאשפה לאלתר - יש מגדולי האחרונים שסובר שיתכן שאסור מדאורייתא לפותחה, כיון שרבים משתמשים בה לאחר פתיחתה ויש עליה שם כלי; וכן יש לחשוש שמא יטעה ויפתחנה גם כשיהיה

הדף היומי בהלכה

העצות השונות לפתיחת קופסת שימורים בשבת

וזאת משום שקשה לדייק ולנקוב בשני המקומות כאחד, ובעשיית הנקב הראשון כבר הופכת הקופסה לכלי. ויש מהאחרונים שכתב, כי לדעת הסוברים שיש איסור סותר בכלים, יש איסור 'סותר' בפתיחת קופסת שימורים בשבת בכל דרך שהיא.

[ביאורים ומוספים דרשו שיד, 3-2]

בהמשך לאמור: במקום שרבים ממשיכים להשתמש בקופסת השימורים לאחר פתיחתה - אשר במקום זה יש על הקופסה שם כלי ואסור לפותחה בשבת בצורה הרגילה - יש אומרים שמותר לפתוח את הקופסה באופן שלא תהיה ראויה לשימוש חוזר, כלומר, באופן המוציא אותה מידידת מכלל שימוש. אולם, עשיית שני נקבים בקופסה, האחד בצידה העליון והאחר בתחתיתה - יש אומרים שאינה מועילה, הגם שהיא מוציאה את הקופסה מכלל שימוש,

בבת אחת נלקחו מביתם מאות אלפי פליטים והוטענו על רכבות גירוש מיוחדות שבהן הובלו לסיביר. המגורשים ראו בכך גזירה איזומה, אך הצדיק רבי איצק'ל מפשוורסק ניחם אותם...

"יום כ"ג סיון הוא יום מוכן לטובה וממנו לא תצאנה רעות"

רוסיים. במכת הלם אחת נלקחו מביתם מאות אלפי גברים נשים וטף והוטענו בכוח הזרוע על רכבות גירוש מיוחדות, שבהן הובלו לסיביר וליתר אזורי הספר המסוכנים בקצוי רוסיה הרחוקה. המגורשים ראו בדבר זה גזירה איזומה, אך הצדיק רבי איצק'ל מפשוורסק ניחם אותם ואמר: "יום זה כ"ג סיון מוכן לטובה, וממנו לא תצאנה רעות!" דבריו נשארו סתומים עד כ"ז סיון תש"א, בו החל 'מבצע ברברוסה'. הגרמנים פלשו לברית המועצות בעוצמה אדירה, כבשו שטחים עצומים והרגו את רוב יהודיה באכזריות. המגורשים שהגיעו לסיביר, עברו יסורי גוף ונפש אך רובם נשארו בחיים.

(נר לשולחן שבת)

בתחילת מלחמת העולם השנייה חולקה פולין בין גרמניה וברית המועצות. בשטחים המסופחים לבריה"מ הונהגה מדיניות סובייטיזציה מואצת. ארגונים יהודיים, תלמודי תורה, עיתונות ובתי מסחר נסגרו וחוסלו. מאות אלפי הפליטים היהודיים היוו בעיה לשלטון הסובייטי בהיותם חסרי בית וחסרי עבודה, ולמרבתם היו קרובי משפחה בשטחי פולין שבידי הגרמנים. השלטונות ניסו להתמודד עם הבעיה על ידי גיוס הפליטים מרצונם לעבודה בפנים ברית המועצות, אך הניסיון נכשל. בשנת ת"ש הודיעו שלטונות ברית המועצות לפליטים היהודים כי יש להם את "הזכות" לקבל אזרחות סובייטית. אולם רובם הגדול של הפליטים חששו מכוונת השלטונות בזה וסירבו. הסובייטים ראו בכך חוסר נאמנות לשלטונם, ולכן בשבת כ"ג סיון בוצע גירוש אכזרי של הפליטים שלא נרשמו כאזרחים

פניני הפרשה

"יום אחד באמצע הלימוד נקרעה ציצית מהטלית של הסטייפלער. נתתי לו חוטים חדשים שהיו בכיס, והוא החליף בהם את החוטים הקרועים שבטליתו..."

מעשה מדהים שסיפר החברותא של מרן הסטייפלער זצ"ל

כמובן על כל העניין והוציא את הדבר מלבו לגמרי. והנה, לאחר שעברו ימי השלושים, כינס מרן הגר"ח קנייבסקי את המקורבים וחילק את 'רכושו' של אביו זצ"ל. לזה נתן את הקיטל, לאחר נתן גביע, לעצמו הותר כמדומה את הספודיק וכן הלאה. ומה קיבל הגר"א הורביץ? את הטלית של מרן זצ"ל... הטלית שבה התפלל, הטלית שבה השתמש לכל אלפי הסדנאוויות שקיבל, טלית שהיתה ספוגה בקדושה ובטהרה. היתה זו אותה טלית שבה הכניס את החוטים, והרב הורביץ ראה בכך השבה כפולה ומכופלת. מן השמים דאגו שתהיה השבה גמורה, ללא פקפוק, מצד רבן של כל בני הגולה. (דברי שיח' מתוך 'עלינו לשבח')

וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵיהֶם בְּגֵדֵיהֶם (במדבר טו לט)

רבי אברהם הורביץ, שזכה ללמוד במשך שנים בחברותא עם גאון ישראל מרן הסטייפלער זצ"ל, סיפר פעם מעשה שממנו אפשר ללמוד על השגחה פרטית מופלאה. יום אחד באמצע הלימוד, סיפר הגר"א, נקרעה ציצית מהטלית של הסטייפלער, ואני, שהחזקתי בכיס חוטי ציצית חדשים למקרה שייקרעו לי החוטים, מסרתי למרן זצ"ל את החוטים והוא הוציא את החוטים הקרועים מטליתו והכניס את החדשים במקומם. מיד לאחר אותו מעשה חלה הסטייפלער את חוליו האחרון וממנו נפטר לבסוף לבית עולמו, ולא הספיק להשיב את החוטים. הרב הורביץ מצידו מחל

קנין חכמה – מסילת ישרים

תוך כדי ויכוח בין שני לומדים בהוויות דאביי ורבא, הניח אחד מהם מבלי משים את רגלו על גבי הספסל. באותו רגע נכנס רבי צבי ברוידא זצ"ל לאולם והבחין בכך, ורוחו סערה...

הבחור המסוכן מקעלם

בין השאר אמר להם: "ברצוני להבין, איך מגיעה רגלו של הבחור אל מרומי הספסל?! אם זה התרחש בלא מחשבה מכוונת, הרי זה ממש פחד לשהות במחיצתו! כי היום עשתה הרגל פעולה בלי לשאול אותו, ומחר עלולה היד להתנהג כך. ואפילו אם נאמר שברצונו, בכוונה מיוחדת של האיש, עלתה הרגל על הספסל – הרי שוב פחד לעמוד בקירבתו. שכן לאיזו מטרה נחוץ כשלומדים גמרא להעמיד את הרגל על גבי הספסל? אין זאת אלא שאדם זה עושה דברים ללא שמץ הגיון, אם כן אפוא כדאי להזהר מפניו. כך האריך רבות בדברי הדרכה ועצה שלא לעשות כל פעולה אם אינה באה אחרי שיקול דעת האם היא נחוצה

(מוסף יתד נאמן קורח תשנ"ג)

"הגנני רואה צורך לאדם שיהיה מודקדק ושוקל דרכיו דבר יום ביומו כסוחרים הגדולים אשר יפלטו תמיד כל עסקיהם למען לא יתקלקלו" (מסילת ישרים פ"ג)
סיפר ר' זלמן סנדר קמרמן, בנו של הגאון רבי אליהו קמרמן זצ"ל ראש ישיבת 'אור תורה' בקעלם, מעשה שמעמרבי דב מאיר רובמן זצ"ל, מי שהיה ראש ישיבת תפארת ישראל בחיפה, ובימי חורפו בא מסלובודקא לפרק זמן לשהות וללמוד ב'תלמוד תורה' בקלם. וכך סיפר: פעם באמצע הסדר, תוך כדי ויכוח בין שני לומדים בהוויות דאביי ורבא, בלא משים הניח אחד הבחורים את רגלו על גבי הספסל. באותו רגע נכנס רבי צבי ברוידא זצ"ל לאולם והבחין בכך. רוחו סערה. הוא ראה את הדבר בצורה חמורה ביותר, כינס מיד את בחורי הישיבה ודרש בפניהם דברי תוכחה מוסר.

עם מה הלכה הרבנית שיינברג למכולת? מדוע דאג בן גוריון לתלמידי ישיבת פוניבז'?

והאם מותר להעיר אדם על ידי תחיבת חוט ציצית באוזנו...

סקירה קצרה ותמציתית מפני עורך עלון 'לקראת שבת' הרב משה הרמן על התכנים המיוחדים שיופיעו בעלון השבוע אי"ה

ועל המלשין שפיו התעקם עד שאפילו הגויים טענו כי הקב"ה הענישו על שניסה לפגוע ביהודים.

ועל השאלה כיצד בכלל התפתה עם ישראל לדיבת המרגלים עד שהחלו לבכות על 'מר גורלם', לאחר שראו את כל הנסים שעשה להם הקב"ה ממצרים ועד הנה? - ננסה לענות באמצעות סיפור על אותו מפקד במלחמת תש"ח שהגיע ליישיבה בחיפה וסיפר בהתלהבות על נס שאירע בקרבות, כשהוא מתבטא: "ראינו את הקב"ה!", ואילו כעבור מספר ימים כבר נשמעו מילים אחרות מפיו. בפרשתנו מוזכרת מצוות ציצית, וגם בעניין זה נמצא בגיליון השבוע כמה וכמה עמודים גדושים ומרתקים. מעשה מרטיט במיוחד המופיע בגיליון, הוא סיפורו של יהודי ששמר מכל משמר על הטלית קטן בשהותו במחנות, עד ליום בו גילה זאת קאפו אכזר, תלשו ממנו והשליכו אל האש, ועוד באותו לילה נקמה ממנו הציצית את נקמתה הקשה, כאשר במקביל היא מגנה על אותו יהודי ממוות. האם מותר להעיר אדם על ידי תחיבת חוט של ציצית באוזנו?... על כך נקרא אי"ה בגיליון, וגם על שלוש עצות שנתן החזון איש ליהודי שביקש לשפר את מידותיו ובמרכזן הקפדה על מצוות ציצית; נספר מדוע היה רבי שמשון פינקוס מקנה את הפראק שלו לאדם אחר מדי 29 ימים, ונביא עוד על סגולות מצוות ציצית, לצד עובדות ופנינים מבית מדרשו של מרן החת"ס.

ועוד על קצה המזלג מהסיפורים הנפלאים שבגיליונו השבוע: כיצד ידע הגר"א וסרמן שהגר"י אברמסקי שוחרר מסיביר בערב יום הכיפורים בבוקר? מה ראו שלושת התלמידים שבאו לשאול את הגרמ"י ליפקוביץ על תוספות מוקשה בשעה 3:00 לפנות בוקר? מדוע שמח הגר"ג איידלשטיין כאשר הבחין בתולעת נושרת מספָּר? והאם לא היה לבן גוריון מה לעשות מלבד לדאוג לתלמידי ישיבת פוניבז'?

בפרשת השבוע אנו קוראים על המרגלים שהוציאו את דיבת הארץ, ולעומתם על כלב ויהושע שלא התפתו לעצת המרגלים וחיזקו את בטחונם של ישראל בישועת ה' ובארץ הטובה אשר הוא חפץ להורישם. בגיליון השבוע מוקדשת יריעה מיוחדת לקורות חייו של מרן הגרמ"פ שיינברג זצ"ל, בדגש על מידת בטחונו המופלאה שבאה לידי ביטוי בכל תחנות חייו - החל מאז עזב את ארה"ב השבעה והעשירה לפולין העניה והנחשלת, בהיותו אברך צעיר, כדי לשקוד על התורה; וגם בהמשך חייו הגה בתורה ללא כל מקור פרנסה, עד שזוגתו הרבנית התבטאה ואמרה: "אני הולכת למכולת עם הביטחון שלו". כך גם במהלך בניית הישיבה, שבה החל כאשר בכיסו אין פרוטה ולאורך כל הדרך ראה נסים מופלאים בזכות בטחונו ואמונתו האיתנה.

נקרא על עדותו של אחד ממקורבי החזו"א, שבתקופה בה עמד להסתיים החוזה על דירתו השכורה הנחה אותו מרן זצ"ל כיצד לכלכל את צעדיו באמונה וביטחון, ובאחת הפעמים אף תמה באוזניו: "וכי אתה דואג היום על מה שיהיה בעוד שבועיים?"; ונספר על שלוות רוחו של הגרי"ז מבריסק לאחר שמתווך רימה אותו והוציא מתחת ידיו בלוק דירות בוורשה שקיבל כנדוניה מחותנו. צדקתם של כלב ויהושע מול דיבת המרגלים, היא גם בעובדה שדנו לכף זכות, לטוב ולחסד, את כל אשר ראו בתורם את הארץ. על מידה נעלה זו הבאנו בגיליון צרור עובדות נפלאות מגדולי ישראל, וביניהן: ההסכמה שקיבל החפץ חיים לספרו מרבה של לידא הגאון רבי מרדכי קלעצקי בעקבות כך שדן אותו לכף זכות; לימוד הזכות של החזון איש על תושבי תל אביב; וסיפורו המעניין של החתן שהדליק בטעות את נרות השבת במקום הכלה בשבת הראשונה. עוד על מלשינים ומרגלים - נקרא פרק מקורותיו הסוערים של הצדיק רבי יצחק זילבר בגולת רוסיה. כיצד שרד בבית כנסת שורץ מלשינים של הקג"ב,

ביום שני פרשת שלח לאחר תפילת שחרית ישבו החסידים בבית מדרשם בטבריה ושוחחו, והחסיד רבי יעקב פוקסמן תיאר איך שחותנו היה חוזר תמיד על קריאת הרבי "אך בה' אל תמרודו"...

הקריאה שעוררה לתשובה גם כעבור חמישים שנה

רבי יעקב התלהב ביותר, ורוחו נסערה בקרבו באש קודש ובהרהורי תשובה. לאחר מכן, כשיצא רבי מוט'ל מביהמ"ד, פגע בו רכב ועל אתר השיב את נשמתו ליוצרה.

בימי השבעה, כאשר בא האדמו"ר ה'ברכת אברהם' מסלונים זי"ע לנחם את האבלים, סיפרו לו בני המשפחה כי אביהם נסתלק מתוך הרהור תשובה, כשנתעורר משמיעת תיאורה של קריאת הרבי ה'דברי שמואל' זי"ע "אך בה' אל תמרודו".

נענה ה'ברכת אברהם' ואמר: הביטו וראו את כוחם של צדיקים, שעוררו את העם לתשובה בזעקת "אך בה' אל תמרודו", ולאחר חמישים שנה עדיין חוזרים חסידים על קריאה זו באותה התלהבות ומתעוררים ממנה לתשובה!

(ע"פ באר הפרשה)

אך בה' אל תמרודו (במדבר יד, ט)

שנה אחת בשבת קודש פרשת שלח, בשעה שקרא האדמו"ר בעל 'דברי שמואל' מסלונים זי"ע בתורה, זעק בהתלהבות רבה את הפסוק "אך בה' אל תמרודו"! באותה שעה היה שם החסיד הנודע רבי מענדל וועג זצ"ל מטבריה, שהגיע להסתופף בצילו של הרבי, וקריאה נוקבת זו חדרה ללבו. פסוק זה, בניגונו של הרבי, נהפך מאז לחלק ממהותו, ותמיד היה חוזר עליו ומשננו בפיו: "אך בה' אל תמרודו... אך בה' אל תמרודו".

עברו חמישים שנה. ביום שני פרשת שלח, יום שבו קוראים בתורה, ישבו בני חבורת החסידים בטבריה בבית מדרשם לאחר תפילת שחרית ושוחחו בדברי תורה וחסידות. חתנו של רבי מנדל, החסיד רבי יעקב פוקסמן זצ"ל, תיאר איך שחותנו זצ"ל היה חוזר תמיד על קריאת הרבי "אך בה' אל תמרודו"... בתוך החבורה ישב אז החסיד רבי מוט'ל בוימל זצ"ל, שלמשמע תיאורו של

"לאחרונה גיליתי שהעובדים הגויים של הישיבה משתמשים במכונת הפחיות בשבת. האם מותר לי ליהנות מהכסף? ומה עלי לעשות מעתה והלאה?"

שאלה ותשובה בצידה משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית

תשובה: יש בזה איסור מקח וממכר בשבת, וגם איסור שכר בשבת. לכן הורה מו"ר הגרמ"ש קליין שליט"א שיש לנתק את המכונה בערב שבת באופן שלא יוכלו לקנות בה בשבת.

שאלה: יש לי מכונת פחיות בישיבה מסוימת. המכונה פועלת גם בשבת, אלא שכמובן אין יהודי שמשמש בה ביום זה. אך לאחרונה גיליתי שהעובדים הגויים של הישיבה משתמשים במכונה בשבת וקונים בה פחיות. האם מותר לי ליהנות מהכסף שהגיע בשבת? מה עלי לעשות?

האם כל דבר שקר אסור? או רק כאשר נגרם מחמתו הפסד ממוני?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

שקר בכל דבר שקר, אפילו אינו מפסיד בכך לחברו. ודעת היראים (סימן רלה) שעובר רק בשקר הגורם הפסד או כל דבר נזק לחברו. אמנם גם לדעה זו אסרו חכמים כל דבר שקר, כמבואר בשערי תשובה (ש"ג) בביאור כת השקרנים. וכן כתב הגר"ח קניבסקי (מסכת כותים סימן ל), שמדברי רבנו יונה מוכח שעיקר האיסור לשקר הוא דוקא במפסיד ממון חבריו, ובשאר דברי שקר, אין זה אסור אלא מדברי קבלה.

ובחזו"א (אמונה ובטחון פ"ד אות יג) כתב בגדר מידת השקר, שגנות השקר אינו בשביל המרמה או רווח המקווה לו ברמאותו, אלא אף השינוי בסיפור דברים של מה בכך בשם שקר יכונה ובכלל עוון שקר הוא. והגר"ח קניבסקי (דרך שיחה פרשת תולדות) הביא מעשה מהגר"ח סולאוויצ'יק שהקפיד על כל דבר שקר. ואף אם לא משקר בדבריו, אלא משמיט את הרקע של הדברים ועל ידי זה גורם להבנה לא נכונה של העובדות, כתב הח"ח לקמן (לשון הרע כלל י באמ"ח ס"ק ט) שנחשב כשקר וכמוציא שם רע.

בסעיף י"ג מהפתיחה (עשין) מונה החפץ חיים גם עשה של 'מדבר שקר תרחק', שעליו עובר המספר לשון הרע עם עירב בסיפורו שקר, ומוסיף הח"ח: "וגם נשתנה שמו לפגם על ידי זה להיקרא עתה בשם 'מוציא שם רע' ועונשו חמור הרבה יותר מסתם לשון הרע ורכילות".

בביאורים ומוספים מרחיבים מעט בגדר מצוות 'מדבר שקר תרחק'. הראשונים נחלקו האם זו מצווה שנאמרה דווקא לדיינים במשפט, וכן כתב הרמב"ם, או שזו מצווה אף מחוץ לבית הדין, וכן כתוב בספר חסידים, וכן דעת החרדים, וכן כתב השו"ע.

אמנם כתב בספר יד הקטנה (דעות פ"י אות א), שאף שעיקר האזהרה של שקר היא על הדיין, משום שכאשר הדיין יטה עצמו לדברי שקר הרי הורס קיום העולם – ממילא נשמע שגם שאר ההמון ירחיקו עצמם מלשקר. וכן משמע בהעמק דבר (שמות כג, ז) וכן ביאר הגר"ה זקס (ברצונך חפצתי עשין יג). נידון נוסף באיסור שקר – האם האיסור לשקר הוא רק בגרימת הפסד ממון לשני, או אף בסתם דברי שקר: דעת היד רמה (בב"ב קעב, א) שעובר באיסור

המוסר היומי

בימינו: אל תאמר "לְכַשְׁאֶפְנָה אֲשֶׁנָּה" כי בוודאי לא תִפְנָה!

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ חיים:

והנה, חכמינו ז"ל אמרו שדברי תורה הם ממש מזון הנפש כמו הלחם להגוף, וכמו שאדם רגיל לסעוד בכל יום לפחות פעם אחת, כך צריך להיות לו קבע לתורה בכל יום.

וכמו שבמזון הגוף אם יזדמן לפעמים שלא אכל כל היום, כגון מפני התענית וכדומה, אז תיכף משנעשה לילה הוא משליך מעליו כל טרדותיו ומזרז עצמו לסעודת לילה, כדי שלא יחלשו כוחותיו – כך בענין הנפש, אם אירע לפעמים שהיה טרוד מאוד ולא היה יכול ללמוד ביום, אז ישלים לימודו תיכף בלילה, שיהיה עליו כמו חוב ממש.

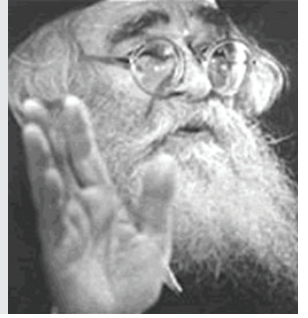
ואמרו חכמינו ז"ל: אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה, שמדיינים עם האדם על מה שפטר עצמו מדברי תורה".

[תורת הבית, מכתב בסוף הספר, בשינויים קלים]

"יש מין יצר הרע שמפתה לאדם שעוד יש פנאי ללמוד תורה, ולעת עתה אני מוטרד מרוב עסקי ואין בכוחי להתבונן בתורה, וכשאֶפְנָה קצת אראה אז להשלים כל מה שחסרתי. אבל כבר אמרו חכמינו ז"ל: ואל תאמר לְכַשְׁאֶפְנָה אֲשֶׁנָּה, שמה לא תִפְנָה!

והנה, זה אמרו בזמננו, שלא היה כל כך עול דרך ארץ על כל אדם; וכיום, שנתרבה בעוונותינו הרבים עול דרך ארץ על כל אדם, עד שכמעט כל יום ויום נתרבה העול יותר, וכל מה שהיה מלפנים יתרון נעשה עתה הכרח – אם יאמר לכשאֶפְנָה אשנה, נוכל לומר עליו בוודאי לא תפנה.

ולסלק היצר הרע הזה מן הביאה לנו המשנה באבות מה שהיה הלל רגיל לומר: אם לא עכשיו – אימתי?! אף שהוא היה מסתפק במזונו רבע דינר ליום, וכל שכן אנחנו, שצריכים כמה וכמה עשרות פעמים יותר מזה, אם נחשוב ללמוד כשנהיה פנויים מטרדותינו – לא נלמד לעולם.

במשרד הישיבה עבד יהודי קשיש ור' צבי שמו. מדי יום לאחר סיום התפילה היה רבנו יורד במדרגות, שם כבר המתין לו ר' צבי, שמתפקידו היה למסור לידיו את המכתבים האישיים שנשלחו מכל קצווי תבל

כיצד שכנע הגרא"מ שך את העובד הקשיש שלא לפרוש, והטיעון המיוחד שהתקבל על לבה של הגיורת

כָּכֶם נֶגַר יְהוָה (במדבר טו, טו)

שבבואם ארצה - היה מי שגילה את סוד מוצאם, ושוב חזר המעשה על עצמו: בבית הספר, בין החברות - החלו לועגים לילדה, אשר בשלב מסוים הודיעה נחרצות כי לא תשוב עוד לפקוד את בית הספר.

בשלב מסוים, הציע אי-מי להורים חסרי האונים כי יפנו עם בתם אל רבינו. אולי יוכל לדבר על ליבה ולשדל אותה כי תשנה את החלטתה. ההצעה התקבלה על דעתם של ההורים, ולאחר שהתקבלה הסכמתו של רבינו - הגיעו עם בתם אל ביתו.

כאשר נכנסה הילדה אל חדרו של רבינו, כולה נרגשת ונרעשת, פנה אליה ברוך ואמר לה: "בתי, היודעת את מי אני?"

"כן!" - השיבה הילדה קצרות. "אתם הרב שך?"

חיוך של שביעות רצון הפציע על פניו של רבינו, אשר הגיב מיד ואמר: "נכון אמרת. אבל אני רוצה לספר לך משהו... דעי, כי גם אני גר!"

"אתם גרים?!" השתוממה הילדה, אולם רבינו הנהן בראשו, מיהר לשלוף מן הארון חומש, והציג בפני הילדה את הפסוק (דברים י', י"ט): "ואהבתם את הגר, כי גרים הייתם בארץ מצרים". "רואה את?" - הטעים רבינו - "כל היהודים קרויים גרים, ואני בכללם!"

לגופו של עניין, פעלו הדברים הפשוטים את פעולתם הברוכה, והילדה ניאותה לשוב את ספסל הלימודים. אולם אנו, נתמקד דווקא בדרך בה בחר רבינו לעודד את רוחה של אותה גיורת... הוא לא ניסה להסביר לה כי עליה 'להתעלם' מההצקות החוזרות ונשנות... הוא גם לא ניסה להציג כביכול הקושי אינו קיים... הוא רק עשה דבר אחד: הוא רומם אותה! הוא החשיב אותה, ולימד אותה באמת כי מעלתה אינה פחותה ממעלתן של חברותיה!

ואמנם, זו הדרך: כאשר אנו מרוממים את האדם הניצב מול הקושי - הרי שאנו מציידים אותו בכוחות שיאפשרו לו להתמודד ביתר שאת וביתר עוז, להתמודד - ולהצליח.

לעומת זאת, כאשר אנו מנסים לגמד את הקשיים בפניהם הוא ניצב - אין סיכוי שנצליח לשכנע אותו בכך... לכל היותר יעלה בידינו להוכיח לו באותות ובמופתים כי הוא חלש וחדל-אישים, עד שאינו מצליח להתמודד עם קשיים פעוטים כל-כך... ובכן, גישה זו - אינה עשויה להביא תועלת, אלא נזק בלבד! מעשה נוסף מעין זה, אירע עם יתום שבור ורצוף, אשר בא לפני רבינו לבקש נחמה. רבינו, אשר לבו הרחימיא כאב את כאבו של כל יהודי באשר הוא - נענה ואמר ברוך לאותו יתום:

"ראה נא ילדי... בנעורי, סבלתי כל כך הרבה תלאות וצרות! את כל שנות ילדותי עשיתי הרחק מביתי, בעוני ובמחסור, עד שאפילו מזון לא היה לי די הצורך! ואילו עתה, עניך הרואות... יש לי דירה רחבת ידיים, ואפילו מכונית!..." אין ספק בליבנו, ואפילו לא קל שבקלים, כי לא הדירה רחבת הידיים ולא המכונית המהודרת תפסו מקום כלשהו במחשבתו של רבינו... אין ספק בכך שהם לא העניקו לו אפילו קורטוב של אושר... אולם רבינו ידע היטב, כי בכדי לעודד את הילד היתום - יש לדבר עמו על פי מושגיו שלו...

אילו היה אומר לו כי רבים הם היתומים, וכי כולם מתמודדים היטב - סביר להניח שהלה היה יוצא מלפניו בפחי נפש... אולם רבינו בפקחותו וברגישותו הרבה - ידע לומר את הדברים הנכונים...

הוא ידע שלא לזלזל בקושי, ואף להעניק את ההרגשה כי מי כמוהו אשר חוה צער ומחסור בנעוריו - יכול להבין לליבו של העומד מולו... הוא ידע אף להעניק לילד היתום תקוה לאחרית טובה יותר - על פי מושגיו הנוכחיים, ואכן, עלתה בידי... מחדרו של רבינו - יצא היתום כשהוא מעודד ומחוקק, וחיוך אשר זה מכבר לא נראה על פניו - מפציע בזווית פיו!

(מתוך 'אורחות חיים')

דוגמת-מופת לעידוד מבית מדרשו של רבינו, דוגמא הממחישה היטב את העניין - יכולים אנו למצוא במעשה הנפלא הבא, אותו סיפר רבי מרדכי אוזבאנד שליט"א, וכך סיפר:

במשרד הישיבה, עבד יהודי קשיש - ור' צבי שמו. זקן מופלג היה, לא רחוק מגילו של רבינו. מידי יום ביום נפגשים היו למטה, ברחבת 'שערי יושר' שבכניסה לשיבת פוניבז'. לאחר סיום התפילה - היה רבינו יורד במדרגות, ושם כבר המתין לו ר' צבי - שמתפקידו היה למסור לידיו את המכתבים האישיים שנשלחו מכל קצווי תבל.

מכתבים ללא כתובת מוגדרת, שהגיעו מכל העולם כאשר הם ממוענים אל 'הרב שך - ישראל', הועברו בקביעות ע"י פקידי הדואר למשרד הישיבה, ואחד מתפקידיו של ר' צבי - היה למסור את המכתבים הללו לידיו של רבינו מידי יום ביומו.

פגישות הבוקר הקבועות הללו היו עלולות להיפסק, אילו היה ר' צבי - אשר גילו המתקדם כבר נתן כפי הנראה את אותותיו - מממש את כוונתו לפרוש מתפקידו...

ידידיו, חברים לעבודה, ועוד רבים אחרים - ניסו לשכנע אותו כי אין זה הגיוני לעזוב עבודת קבע עתירת-סיפוק לטובת שהות בין ארבעה כתלים שהגה לא נשמע ביניהם, אך האיש אטם אזנו מלשמוע. נראה היה כי הוא נחוש בדעתו לעזוב, ויהי מה.

כמעט ויצאה תכניתו של ר' צבי אל הפועל, אלמלא נכנס רבינו עצמו בעובי הקורה... בחכמה ובתבונה, פנה אליו רבינו באחד הימים כאשר נפגשו בקומת הכניסה. "מה שמעתי עליך, שאתה עומד לעזוב אותנו?" - פתח רבינו, ומיד המשיך: "אומר לך את האמת... גם אני חשבתי לא פעם לעזוב... הרי גם אני כמוך, ישיש... גם כוחי אינו עמי כמו פעם... אבל אז חשבתי לעצמי: מה יהיה? מי יבקר אותי? בבית אני אשב בודד, משועמם, בתוך בית ריק וחסר חברים... לא יהיה לי עם מי להחליף מילה, וזה יהיה מאוד לא נעים! במחשבה שניה, הבנתי שזו טעות. הבנתי שעלי להישאר בישיבה. ר' צבי, שמע לי: הישאר גם אתה בישיבה! כך יהיה לך טוב יותר, בדיוק כמוני!"

ואמנם, ר' צבי נשאר. בחכמתו עלה בידו של רבינו להעביר לו שדר שכיבד אותו, רומם את קרנו בעיני עצמו, וגרם לו למרות הכל - לעשות את הדבר הנכון לעשותו...

אילו היה רבינו מסביר לו ישירות כי אדם כמותו עלול למצוא את עצמו חסר תעסוקה ומדוכדך לאחר שיעזוב את משרתו - סביר להניח שדבריו לא היו פועלים את פעולתם... אבל מאחר שכרך את עצמו עמו בחדא מחתא, ומאחר והסביר כי אינו מציג בפניו שיקולים כלאחר יד - אלא לאחר ששקל אותם היטב ביחס לעצמו - נפלו דבריו על אוזן קשבה, והשיגו את המטרה המיוחלת... וכאן נותן טעם להוסיף ולספר, כי בכל בוקר ובוקר, לאחר תפילת שחרית, כשר' צבי דן היה ממתין לרבינו במורד המדרגות בכדי למסור לו את חבילת המכתבים שהגיעו בעבורו לתיבת הדואר של הישיבה על שמו - היה רבינו נעצר להחליף עמו מספר מילים, ולעיתים היה מתבל את דבריו אף באיזו מילתא דבדיחותא קלה, והכל בכדי לרומם את רוחו של אותו יהודי יקר!

כך למדו כל בני הישיבה, כי אפילו מי שראשו בשמים, וכל מחשבותיו בתורה וביראת ה' - יכול למצוא לעצמו זמן ומקום גם עבור הדברים הפעוטים ביותר, כגון: להעניק ליהודי פשוט את התחושה כי הינו ידידו הטוב ביותר! כמוני כמוך...

ועוד דוגמא נוספת לנקודה זו, יכולים אנו למצוא במעשה הבא:

מעשה היה במשפחה של גרי-צדק, שעלו ארצה מאמריקה - מאחר ובתם סבלה רבות בבית הספר מהצקות חוזרות ונשנות בשל מוצאה. דא עקא,